

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ирина Петкова Казанджиева-Йорданова, катедра “Финанси”, Университет
за национално и световно стопанство

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма на ВУЗФ

Автор: Лъчезар Димитров Борисов, докторант на самостоятелна подготовка във ВУЗФ

Тема: “Икономическа ефективност от сливанията и поглъщанията в българската банкова система”

Научен ръководител: проф. д-р Даниела Бобева-Филипова, Висше училище по застраховане и финанси

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 110 от 09.06.2020 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема “Икономическа ефективност от сливанията и поглъщанията в българската банкова система” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма на ВУЗФ. Автор на дисертационния труд е Лъчезар Димитров Борисов – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси” с научен ръководител проф. д-р Даниела Бобева-Филипова от ВУЗФ.

Предадените от докторанта Лъчезар Борисов материали включват документи по представен опис: автобиография в европейски формат, списък на цитиранията, справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика, диплома за завършена магистърска степен по Макроикономика, справка с научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд, списък на всички публикации, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, резюмета на публикациите по темата на дисертационния труд на български и на английски

език, автореферат и дисертационен труд. По темата на дисертационния труд са посочени 4 публикации, които смятам, че отговарят на нея – три от публикациите са на български език, а 1 на английски език, която е представена на международна научна конференция в Украйна. Прави впечатление, че докторантът има множество участия с изказвания на бизнес форуми на високо ниво.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Лъчезар Борисов има сериозен и богат професионален опит. От автобиографичната справка е видно, че неговият професионален път преминава основно в Министерство на икономиката, където стартира професионалната си кариера като главен експерт през 2002 г. Сериозен опит в областта на реструктуриранията г-н Борисов трупа като началник-отдел на дирекция “Управление и реструктуриране на държавното участие”, като ръководи тази дирекция в продължение на 7 години. Като представител на Министерство на икономиката г-н Борисов е председател на Надзорния съвет на ББР. От 2017 г. той е зам. министър на икономиката. Проследявайки биографичната справка на докторанта, изключително добро впечатление прави постоянството на г-н Борисов в кариерното му развитие, подплатено с дългогодишен професионален опит в Министерство на икономиката.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на разработения дисертационен труд е безспорна не само от гледна точка на активизирането на процесите на сливания в българската банкова система, а и поради липсата към момента на подобно изследване в представената от докторанта пълнота и цялост. Структурата на дисертацията е логическа и последователна и е подчинена на доказването на формулираната от докторанта теза. Прецизирани са понятията “сливания и поглъщания”, побрани са данни и показатели, които се използват за оценка на извършените сливания в българската банкова система от 2006 г. до 2018 г., идентифицирани са основните причини за сливанията в българската банкова система, като са изведени техните специфики, анализиран е ефектът от извършените сливания върху банковата система.

4. Познаване на проблема

Безспорно докторантът много добре познава проблематиката, по която работи в дисертационния труд. Именно това добро познание е намерило отражение в стройната и логична структура на дисертационния труд, състоящ се от три глави. В първата глава са разгледани теоретичните възгледи по отношение на сливанията и поглъщанията, като се търси връзката с българската действителност, в това число и съществуващата нормативна уредба в страната. Във втората глава са изследвани извършените сливания на банки в България от 2006 г. до

2018, като е поставен акцент върху влиянието им върху банковата ефективност, а в третата глава личи погледът на макроикономиста, където е изведен модел, базиран на “Парето-оптималното равновесие”, преодоляващ неотчитането на синергизма при сливанията и поглъщанията. Използвана е богата библиография – цитирани са 189 източници на български и на английски език, като освен изследвания по анализираната проблематика е включена и нормативна уредба, свързана с нея.

5. Методика на изследването

В дисертационния труд е подбрана подходяща методология за доказване на поставената от докторанта теза. Анализирани са основни теоретични подходи и проучвания в областта на сливанията и поглъщанията, регулаторната рамка в областта на конкуренцията. Използвани са методи на математическо моделиране и анализ на сценарии на икономически процеси. Анализирани са статистически данни и са изведени показатели за оценка на ефективността банковите сливания в периода 2006-2018 г. Докторантът много правилно е отбелязал ограниченията, с които се сблъсква при разработването на дисертационния труд при подбора и анализа на данните – липсата на цялостна концепция за влиянието и ефектите на сливанията и поглъщанията в банковия сектор върху ефективността на банките и липсата на детайлна информация по отношения на сливанията поради силната затвореност на банковия сектор.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният безспорно е актуален и интересен, отличава се с добра аналитичност, могат да се открият приноси. Интересен е погледът на макроикономиста в третата глава, където се излиза от традиционните финансови показатели за изчисляване на ефективност, и се извежда модел, базиран на “Парето-оптималното равновесие”, преодоляващ неотчитането на синергизма при сливанията и поглъщанията. Във втората глава е приложен непараметрият метод DEA за оценка на ефективността на сливанията при банки в България за периода 2006-2018 г. Не съм попадала на такъв тип изследване за българската банкова система. Детайлно са анализирани получените от докторанта резултати, търсят се причините за непостигане на очакваната ефективност в резултат на извършеното сливане, например, в случая на ОББ и СИБАНК. Първата глава на дисертационния труд, както е обичайно, е теоретична – в нея са представени водещи научни изследвания по темата, прецизирани са термини, анализирана е правната рамка, която регулира процесите на сливания и поглъщания. Анализът в първата глава би бил интересен, ако се засегне по-детайлно в контекста на доктрината ТВТФ и налаганата концепция за реструктуриране на големи банки при финансови затруднения и вероятност от неплатежоспособност.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд определено съдържа приноси от научно-практическо естество, като по-долу съм отбелязала по-важните от тях.

На първо място, идентифицирани са основните фактори и спецификите, определящи сливанията на банки в българската банкова система. На второ място, направена е цялостна оценка на ефективността на банките, преминали през процесите на сливания и поглъщания, чрез система от показатели – ROE, ROA, AC/A, NFOR/A и нетен лихвен марж. На трето място, извършена е количествена и качествена оценка на техническата ефективност на банковите единици чрез анализ на резултатите от всички сливания и поглъщания през периода 2006-2018 г. чрез метода DEA, като е потвърдено позитивното влияние на сливанията и поглъщанията върху банковата ефективност в периодите на интензивни процеси на реструктуриране и обединяване на банковите единици в по-големи и ефективни пазарни участници. На четвърто място, разработен е нов модел, базиран на “Парето-оптималното равновесие”, преодоляващ неотчитането на синергизма при сливанията и поглъщанията.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е представил 4 самостоятелни статии по темата на дисертационния труд, като едната от тях е на английски език и е представена на международна научна конференция в Украйна. Представените публикации са:

1. Борисов, Л. (2020) Влияние на сливанията и поглъщанията върху ефективността на банките в България. Списание Икономическа мисъл, книжка 3, 2020, ISSN: 0013-2993;
2. Борисов Л. (2017) Влияние на сливанията и поглъщанията върху рентабилността и ефективността на Банките в България, Списание "VUZF Reviw", брой 2, стр.1 6-30, ISSN 2534-9228;
3. Borisov, L. (2016) Bank efficiency change as a result of the last bank concentration in Bulgaria, Actual problems of the theory and practice of accounting, auditing, analysis and taxation in Ukraine: current state and development prospects: materials of Intern. scient.-pract. confer., December 14, 2016. (SAEUP, Kam'ianets'- Podil's'kyi). – Ternopil : Krok, ISBN 978-617-692-389-3;
4. Борисов, Л. (2002) Ефективността на антимонополното законодателство като фактор за формиране на ефективно функционираща и конкурентоспособна пазарна икономика – Сборник доклади от научна конференция “Икономическа и институционална промяна

при прехода към реално функционираща пазарна икономика” 30.11 – 01.12.2001 г., изд. Стопанство, ISBN 954-494-481-8.

Първите три статии имат връзка с втората глава на дисертационния труд – анализирана е ефективността на сливанията и поглъщанията чрез метода DEA, ефективността на сливанията и поглъщанията в България в контекста на глобалната финансова криза и конкретен случай на ефектите от поглъщане на банка – Юробанк България и Алфа банк. Последната публикация има отношение към първата глава на дисертационния труд – в нея е разгледана ефективността на антимонополното законодателство като фактор за формиране на ефективно функционираща и конкурентоспособна пазарна икономика.

Като общ извод от представените публикации мога да посоча, че в тях е налице авторов принос и актуалност на анализираната проблематика.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Въз основа на представените документи смятам, че докторантът изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Лично участие на докторанта

От представения дисертационен труд мога да направя категоричен извод за личното участие на докторанта и наличието на реални практически приноси по отношение на ефективността на сливанията и поглъщанията в българския банков сектор. Смятам, че липсва плагиатство в представения за оценяване дисертационен труд.

11. Автореферат

Смятам, че представеният автореферат е направен според изискванията на съответните правилници и изцяло отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

12. Критични забележки и препоръки

Мога от отбележа някои препоръки към дисертационния труд, които не са от съществено значение и не накърняват неговите достойнства. Например, забелязват се правописни и пунктуационни грешки, някои проучвания, които са стари и според мен би могло да се използват по-нови, както и би могло да се представи по-детайлно описание на модела DEA. Интересно би било, докторантът да задълбочи анализът на сливанията и поглъщанията в контекста на доктрината ТВТФ.

13. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от докторанта с изключение на обсъждания дисертационен труд, публикуваните статии и някои негови изяви по време на бизнес форуми.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Интересно би било резултатите от глава втора и трета глава да се публикуват в научни списания, както и да се публикува статия за оценка на ефективността за последното голямо сливане, което се наблюдава в българската банкова система – банка ДСК и Сосиете Женерал.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Лъчезар Димитров Борисов **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за представения дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Лъчезар Димитров Борисов в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване”

07.07. 2020 г.

Рецензент:
Доц. д-р Ирина Казанджиева